

Jesús Moncada, també de l'Ebre

Este divendres 13 de juny justament es compleixen els 20 anys de la mort de Jesús Moncada Estruga als 64 anys. El seu cos fou incinerat i les cendres espargides al poble vell de Mequinensa davant del terreny on havia estat la casa on va néixer el 1941 que fou enderrocada perquè equivocadament havia de ser inundada per la cua de l'embassament de Riba-roja. Mequinensa fou el referent literari de les seues obres escrites en català.

Josep Bayerri Raga
periodista

A partir de 1996 i fins a la segona dècada del segle XXI, se celebraven anualment a set ciutats significatives de Catalunya unes jornades organitzades pel Departament d'Ensenyament adreçades bàsicament al professorat de llengua. Un dels llocs on es feien les jornades era el Centre de Recursos Pedagògics de Tortosa, adreçades als instituts ebrencs. Al llarg de quatre sessions cada any es feien lectures i es tractava sobre l'obra de diversos autors de la literatura catalana comentada per ells mateixos o pels seus estudiants. Vam tenir la sort d'escoltar i dialogar, entre altres, amb les màximes figures de l'època com Estantislaus Tores, Ignasi Riera, Jordi Teixidor, Josep Maria Benet Jornet, Josep Murgades, Margarida Arizeta, Jordi Coca, Jaume Cabre, Marta Pessarrodona, Albert Sánchez Piñol i el nostre Ricard Salvat (el 20 de març de 1997).

L'1 de febrer del 2001 va corres-

pondre tractar sobre l'obra de Jesús Moncada a partir de tres narracions curtes: *Històries de la mà esquerra*, *El cafè de la granota* i *Calaveres atònites*. No recordo si va ser exactament per tal motiu o per aquelles jornades que ens va visitar Moncada. Tinc un record molt agradable per la seva franquesa i qualitat humana. Li vaig passar una fotocòpia del meu reportatge publicat a *La Vanguardia* el 18 de setembre de 1969 sobre Mequinensa i vam parlar de la seva mort engolida per l'embassament de Riba-roja dos anys després. Quan ho vaig escriure encara trigaria vint anys a editar-se *Camí de Sirga*.

Queden molt lluny aquells escriptors ebrencs d'abans de la Guerra del 36: el miravetà Roc Llop Convalia (1908-1997), el rapitenc Sebastià Juan Arbó (1902-1984), el jesuenc Joan Cid Mulet (1907-1982) i el benissanetà Artur Bladé Desumvila (1907-1995). Després va arribar l'anomenada «Generació Gèminis», d'un marcat accent tortosí, que darrerament tant ha estat estudiada i valorada: Manel Pérez Bon-

fill, Ricard Salvat, Gerard Verges, Jesús Massip i per extensió Carmel Biarnes i Zoraida Burgos per la seva fidelitat a la llengua i la identitat pròpia malgrat les dificultats i la repressió franquista. Als límits de la transició política sorgí una nova generació, entre els quals alguns procedents el món periodístic com Xavier Garcia i jo mateix, on l'origen geogràfic es distància del nucli tortosí per fer-se extensiu al conjunt del territori: Desideri Lombarte (Pernaroja), Carme Meix (Gandesa), Francesca Aliern (Xerta), Jesús Moncada (Mequinensa) i Ramon Miravall (Roquetes), que fa poques setmanes ha estat objecte d'un merescut homenatge.

La figura de Moncada, però, trenca tots els límits per situar-se en una projecció universal assolida amb *Camí de Sirga*; escrita en el català de la franja, ha estat traduïda a 21 idiomes arreu del món, des del japonès fins a la testimonial parla aragonesa de les valls pirinenques en la recreació gràfica i adaptació al còmic de Roberto Morote el 2021. Moncada estimava el que escrivia i

La Mequinensa que va viure Jesús Moncada fou dinamitada pels constructors d'embassament de Riba-roja tot i que l'aigua mai va arribar al seu nivell.

la seva narrativa ho evidència a cada paràgraf amb un sentiment que s'encomana als lectors; potser per això, malgrat les peticions que li van fer, mai va voler ser ell el traductor de la seva novel·la, perquè pensava que no podria traslladar els seus sentiments a una parla que no era la pròpia. Sempre he recomanat la lectura i, si es tracta de coneguts espanyols, els he obsequiat amb la traducció al castellà del cineasta Joaquim Jordà, de molt bona qualitat.

Després ha arribat la primera generació des de la caiguda de la Dictadura, els autors nascuts a mitjan dècada dels cinquanta amb una particular incidència d'alguns formats al centre de la UNED de Tortosa, especialment pel que fa als es-

tudiosos de la història. Este nou horitzó ha coincidit amb l'aparició dels suports informàtics que fan més fàcil l'escriptura i també les convocatòries dels premis locals de narrativa que estimulen nous creadors. Tot plegat ha fet créixer notablement el nombre d'autors i obres publicades. Alguns de notable qualitat i importants èxits i molts continuen produint. Caldrà escriure algun dia sobre esta generació, però ara encara està massa prop.

Em permetran per acabar una valoració personal. Parlant de la literatura ebrenc del segle XX, aposto pels noms de Juan Arbó, Vergés i Moncada, un de cada generació, que foren qui van situar-la al nivell de l'excel·lència. ■